

Túzok Tusa 2026

**A KÖRÖS-MAROS NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG
TERMÉSZETISMERETI VETÉLKEDŐJE**

Kedves Túzok Tusázók!

Szeretettel köszöntünk benneteket az idei Túzok Tusa vetélkedőn! A verseny nevét a Körös–Maros Nemzeti Park címerállata, a túzok ihlette, és mára valódi hagyománnyá vált.

A 2026-os esztendőt az ENSZ a legelők és pásztorok nemzetközi évének nyilvánította. A legelők a Föld felszínének jelentős részét borítják, így bolygónk legkiterjedtebb ökoszisztémái közé tartoznak – ugyanakkor a legveszélyeztetettebbek és legkevésbé védettek is. Megőrzésük elképzelhetetlen a pásztorok évszázadokon át felhalmozott tudása nélkül. A hagyományos pásztorkodás, mint ősi mesterség, ma már eltűnőben van, ezért különösen fontos, hogy megismerjük és értékeljük azt a tapasztalati tudást, amely egykor generációról generációra öröklődött. A természet titkairól talán éppen a pásztorok tudják a legtöbbet. Ezért az idei Túzok Tusa levelező fordulóját a legelők és a pásztorok világának szenteljük, bízva abban, hogy sikerül felkeltenünk érdeklődéseket e különleges téma iránt.

Első feladatotokként válasszatok egy ötletes csapatnevet – a frappáns, természetvédő szemléletű vagy az idei év témájához kapcsolódó elnevezésekért idén is plusz pont jár!

A verseny idén is egy levelező fordulóból és egy terepi döntőből áll. A levelező forduló során az alábbi feladatlapot kell minél ügyesebben megoldanotok.

Jó munkát, izgalmas felfedezéseket és élvezetes csapatmunkát kíván nektek a Körös–Maros Nemzeti Park Igazgatóság!

Kérjük, az alábbi táblázatot jól olvashatóan, szép írással töltsétek ki!

Iskola neve és címe	
Kapcsolattartó pedagógus vagy szülő/felnőtt neve:	
Kapcsolattartó telefonos elérhetősége:	
Választott csapatnév:	
Csapattagok neve, osztálya	

1. feladat

PÁSZTOR RANGSOR

A hagyományos pásztortársadalomban szigorú rangsor uralkodott, amelyet az határozott meg, ki milyen állatállomány felügyeletéért felelt. Az egyes jószágfajták eltérő értéke, kezelési nehézsége és presztízse világosan kijelölte a pásztorok közötti tekintélyi viszonyokat. Ez a hallgatólagosan elfogadott rangsor a mindennapi együttélésben, a közösségi szokásokban és a pásztor viseletekben is megmutatkozott. Vajon melyik pásztor lehetett a legmagasabb és melyik a legalacsonyabb rangú? Sorszámozd meg a képeket! 1-essel jelöld a legmagasabb és 4-essel a legalacsonyabb rangú pásztert! Két variációt is elfogadunk! Nevezd is meg a pásztorokat az általuk őrzött állatok alapján!

Minden helyesen megnevezett pásztor és pásztor rangsor 1-1 pontot ér. Ebben a feladatban összesen 8 pont gyűjthető!

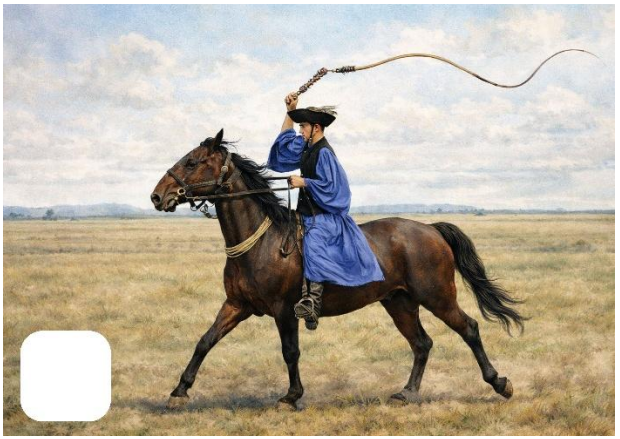
.....

.....

.....

.....

2. feladat

PÁSZTOR VISELETEK

A különféle rangú pásztorok, különböző módon öltözködtek. Mind rangjának, tevékenységének megfelelően. Járjatok utána, mit viseltek a csikósok és öltöztessétek fel az alábbi csikós legényt a hét legjellegzetesebb csikós ruhadarabbal! Karikázzátok be, azoknak az öltözeteknek, kiegészítőknek a sorszámaikat, amit a csikós legényre adnátok! De vigyázzatok, mert a ruhadarabok között más pásztorok öltözei és kiegészítői is előfordulnak! Nevezzétek is meg az egyes öltözekeket, ahol a felirat hiányzik!

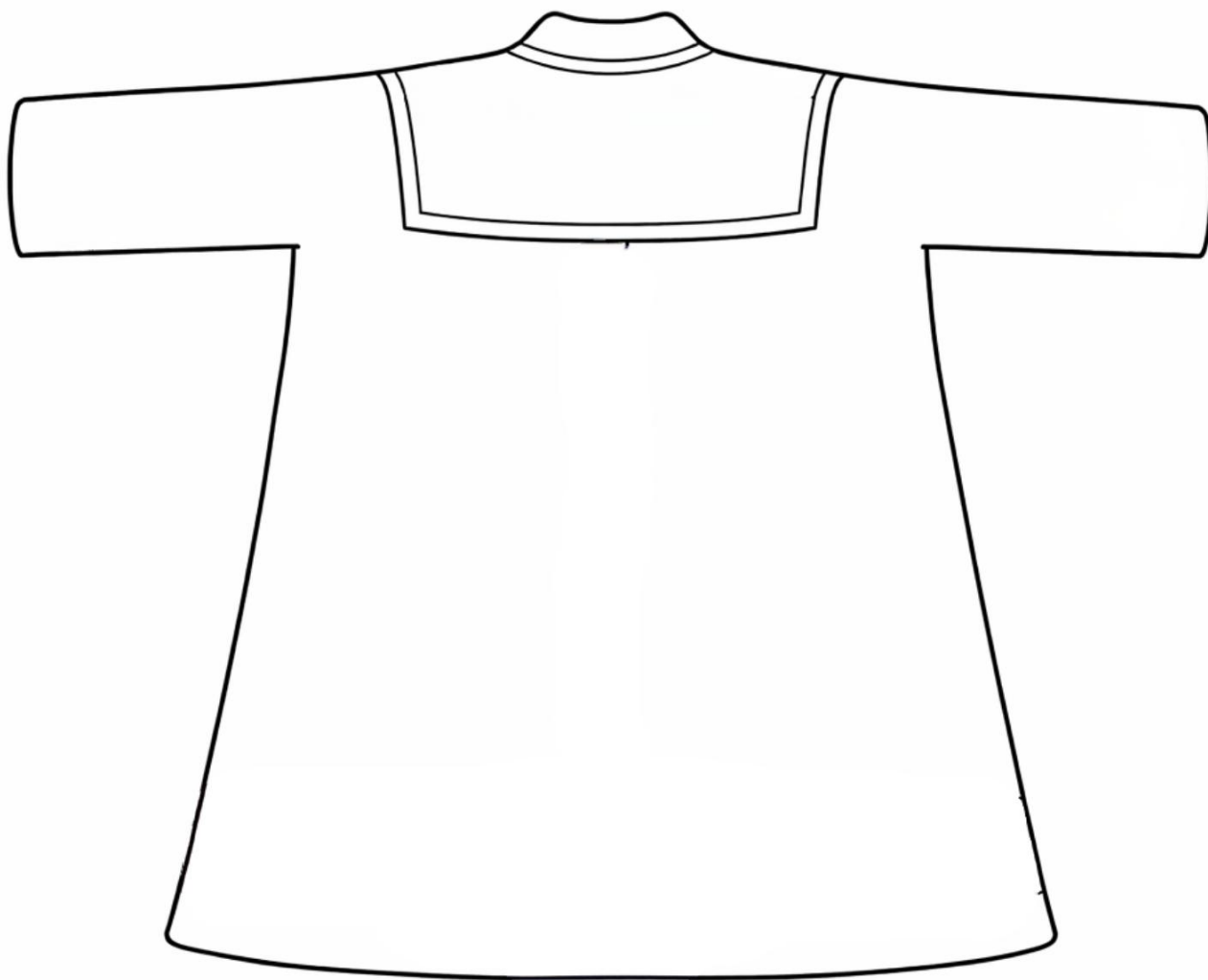
Minden helyesen megnevezett pásztor öltözet 1 pont, minden helyesen kiválasztott pásztor öltözet 1 pontot ér.

Ebben a feladat részben összesen 21 pont szerezhető!

Sorszám:	Öltözet megnevezése:
1.)	
2.)	
3.)	JUHÁSZ KALAP
4.)	KIS PÖRGE KALAP
5.)	
6.)	CSÚCSOS KALAP
7.)	
8.)	
9.)	
10.)	
11.)	KÓCSAG TOLL
12.)	LÚD TOLL
13.)	DOLMÁNY
14.)	
15.)	
16.)	
17.)	
18.)	
19.)	
20.)	PARASZT ING
21.)	PARASZT NADRÁG
22.)	

A cifraszűr egy jellegzetes pásztor viselet! Díszítésén, mintázatán gyakran visszaköszönnek azok a természeti elemek, növények, állatok, melyekkel a pásztorok gyakorta találkoztak a mindennapjaikban. Tervezzetek az alábbi sablon segítségével egy kreatív, szép és egyedi cifraszűrt, melyen a Ti településetek természeti értékei köszönnek vissza!

Ebben a feladatrészben maximum 9 pont szerezhető.

3. feladat

MESELŐ TÁRGYAK-PÁSZTOR KÉSZSÉGEK

A hagyományos pásztor emberek jellegzetes használati tárgyai a mindennapi pásztorélet nélkülözhetetlen kellékei voltak. Gyakran saját maguk által készített, fából faragott, bőrből fonott, gazdagon díszített mives darabok, összefoglaló néven pásztor készségek. Nevezd meg a képeken látható tárgyakat és szerepüket a pásztoréletben!

Minden helyesen megnevezett tárgy 1 pontot, és helyesen megnevezett szerepe 1 pontot ér. Néhány tárgynak akár több szerepe is lehetett!

	
Megnevezése:	Megnevezése:
Szerepe:	Szerepe:
	
Megnevezése:	Megnevezése:
Szerepe:	Szerepe:

	
Megnevezése:	Megnevezése:
Szerepe:	Szerepe:
	
Megnevezése:	Megnevezése:
Szerepe:	Szerepe:

	
Megnevezése:	Megnevezése:
Szerepe:	Szerepe:
	
Megnevezése:	Megnevezése:
Szerepe:	Szerepe:

4. feladat

MAGYAR PÁSZTORKUTYÁK

A magyar pásztorok hű társai évszázadokon keresztül a magyar pásztorkutyák voltak, akik a hazai tájak legelőin folyó jószágértartás mindennapjaiban pótolhatatlan szerepet töltöttek be. Ezek a kutyák nemcsak a nyájak terelésében és őrzésében segítették a pásztorokat, hanem éles eszükkel, kitartásukkal és rendkívüli alkalmazkodóképességükkel a magyar puszta zord körülményeihez is kiválóan idomultak. Nevezd meg a képen látható kutya fajtákat és írd az adott fajtát legjobban jellemző pásztor történetek számát melléjük!

Ebben a feladatban minden helyes fajta megnevezés 1 pontot és minden eltalált pásztortörténet sorszáma szintén 1 pontot ér. Összesen 10 pont gyűjthető.

A pusztán, mikor már elcsendesedik az este, a pásztorok gyakran mesélnek egymásnak a kutyáikról. Olvassátok el az öt történetet, és találjátok ki, melyik magyar pásztorkutyáról van szó! A történet sorszámát íjátok a kutyák mellé!

1. pásztor:

„Nálam nem az a kérdés, ki terel gyorsabban, hanem hogy mi marad meg reggelre. Egyszer idegen járta meg a pusztát éjjel, nyilván jószágra fájta a foga. Én meg se hallottam, de a kutyám már ott állt a nyáj szélén, hangtalanul. Nem támadott, csak úgy nézett, hogy az ember inkább visszafordult. Világos szőrével beleolvadt a juhok közé, de a szeme mindent látott.”

2. pásztor:

„Az én kutyám akkor érzi jól magát, ha mozoghat. Volt, hogy a nyáját szűk karámon kellett áthajtani, s a juhok sehogy se akartak menni. Ő nem ért hozzájuk, csak a hangját használta meg a mozgását. Úgy forgatta a csapatot, mintha láthatatlan kötél lenne köztük. Néha úgy érzem, előbb tudja, mit akarok, mint hogy kimondanám.”

3. pásztor:

„Ha szétszéled a nyáj, én az enyémet küldöm először. Messziről már látni, ahogy a szőre leng futás közben. Egy kézmozdulat, és már tudja, melyik állat a dolga. Nem lök, nem harap, csak mozog, mint a szél, és közben rajtam tartja a szemét. Eső, sár, hideg – egyik sem számít neki.”

4. pásztor:

„Nálam olyan kutya kell, aki mindenhez ért egy kicsit. Egyszer terelni kell, máskor meg őrizni a legelőt, míg én messzebb járok. Az enyém kisebb termetű, de annál éberebb, amolyan „német puli.” Ha idegen közeledik, már jelzi, mielőtt baj lenne. Nem nagyhangú, de mindig résen van, és sose hagy cserben.”

5. pásztor:

„Amikor leszáll az este, az én kutyám nem jön a tűzhöz. Ő az akolnál marad, mozdulatlanul. Nem ugat, nem járkál, csak figyel. Vastag, hosszú szőre alatt meg se érzi a hideget, a szelet. Tudom, hogy amíg ő ott van, a nyáj nyugodtan alszik.”

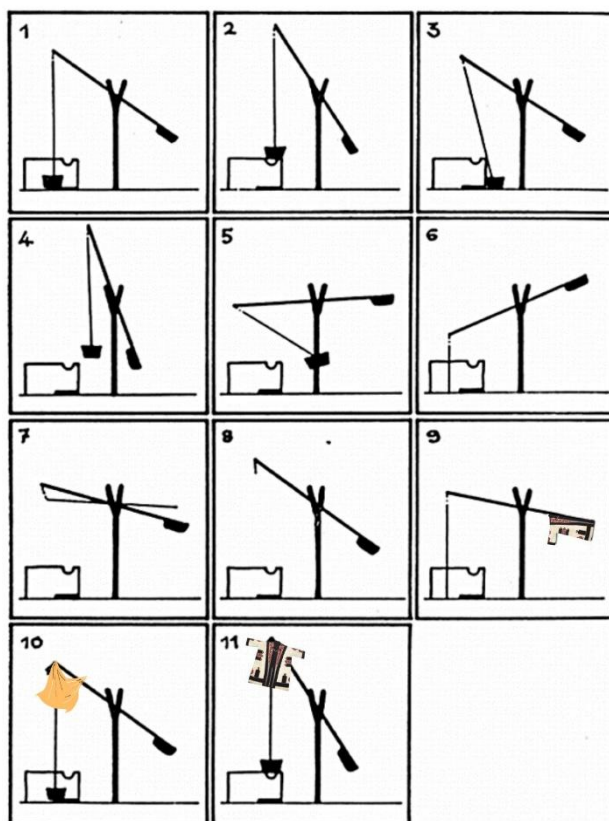
5. feladat

PUSZTAI MESSENGER

A gémeskút nemcsak a jószág itatására szolgált, hanem a puszta egyik legfontosabb jelzőrendszere is volt. A kútgém és a vízmerő dézsa különböző állásai hírt adtak hivatalos emberek érkezéséről, a jószág itatásáról, az ebéd idejéről vagy éppen veszélyről és szerencsétlenségről. Egyes jelzéseket csak a pásztorok szűkebb köre ismert, így a gémeskút a pusztai élet „titkos nyelveként” működött. Próbáljátok megfejteni, melyik kút állás, mit jelenthetett az alábbiak közül? A megfelelő kútállás sorszámát, írjátok az üzenetek mellé! Néhányat segítségül megadtunk.

*Ebben a feladatban minden helyes kút állás megnevezés 1 pontot ér.
Összesen 5 pont gyűjthető.*

- 6** VIGYÁZZ, LÁTOGATÓ GAZDÁK ÉRKEZTEK, HA NEM A SAJÁT LOVADON ÜLSZ, CSERÉLD ÁT A MAGADÉRA! EZT CSAK A CSIKÓSOK ISMERIK.
- ☐ HAJTSÁK A JÓSZÁGOKAT AZ ITATÓHOZ!
- ☐ NAGY BAJ, SZERENCSÉTLENSÉG TÖRTÉNT!
- ☐ A KÚT VIZE NEM IHTÓ!
- 3** ELKÉSZÜLT AZ EBÉD, LEHET JÖNNI EBÉDELNI!
- 11** MEGÉRKEZETT AZ ÓCSKÁS, AKI A PÁSZTOROKKAL KERESKEDETT.
- ☐ A KÚT ROSSZ, BEOMLOTT VAGY VIZE NEM JÓ!
- 1** VIGYÁZZ, HIVATALOS EMBER (PUSZTAGAZDA, MEZŐŐR, OLVASÓ BIZOTTSÁG, CSENDŐR) ÉRKEZETT!
- 9** A SZÁMADÓ NEM TARTÓZKODIK A LEGELŐN. HAZA VAGY A CSÁRDÁBA MENT.
- ☐ NŐ TARTÓZKODIK A PÁSZTORSZÁLLÁSON.
- 5** A GULYÁBA, VAGY A MÉNESBE BEFOGADOTT IDEGEN JÓSZÁGOT SÜRGŐSEN EL KELL TÚNTETNI, MERT KERESIK, VAGY MEGÉRKEZETT AZ OLVASÓ BIZOTTSÁG.

6. feladat

MAGYAR ŐSHONOS HÁZIÁLLATOK

Az őshonos magyar háziállatok hosszú évszázadok óta állnak az ember szolgálatában. Nélkülük ma egészen másképp nézne ki a magyar táj és a pásztorélet. Ezek a fajták kiválóan alkalmazkodtak a hazai körülményekhez: ellenállóak, igénytelenek, mégis különleges megjelenésűek. A Körös–Maros Nemzeti Park területén ma is több ezer szürke marha, házi bivaly racka és cigája juh él, egyszerre segítve a védett gyepek megőrzését és az értékes őshonos háziállatok genetikai állományának fennmaradását. Feladatotok, hogy a minta alapján kitöltsétek az alábbi őshonos háziállatok törzskönyvi adatlapjait, az egyes fajták jellegzetességeit figyelembe véve!

FAJTA TÖRZSKÖNYV

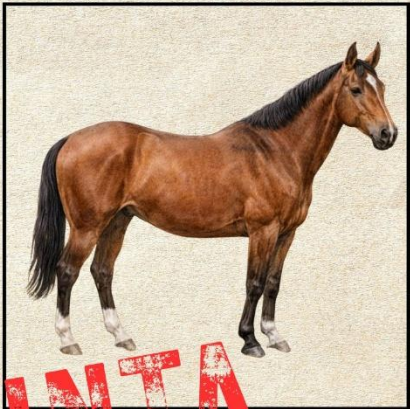
FAJTA NEVE: MEZŐHEGYESI FÉLVÉR

SÚLYA: 450-600 kg

HASZNOSÍTÁSA: hátasló, versenyló

FAJTA KIALAKULÁSA, EREDETE: **MINTA**

A fajta kialakulása 1841-ben kezdődött el a Császári és Királyi Ménesintézet megalakulásával. A cél az volt, hogy a hadászathoz szükséges erőteljes, robusztus lófajtát hozzanak létre, amely jó munkaképességű, gyors és kitartó.

Ebben a feladatban minden helyes fajta megnevezés 1 pontot, az állatfaj helyesen eltalált súly kategóriája 1 pontot, minden hasznosítási forma 1-1 pontot, a fajta kialakulása 2 pontot ér.

FAJTA TÖRZSKÖNYV

FAJTA NEVE:

SÚLYA:

HASZNOSÍTÁSA:

FAJTA KIALAKULÁSA, EREDETE:

.....

.....

.....

FAJTA TÖRZSKÖNYV

FAJTA NEVE:

SÚLYA:

HASZNOSÍTÁSA:

FAJTA KIALAKULÁSA, EREDETE:

.....

.....

.....

FAJTA TÖRZSKÖNYV

FAJTA NEVE:

SÚLYA:

HASZNOSÍTÁSA:

FAJTA KIALAKULÁSA, EREDETE:

.....

.....

.....

FAJTA TÖRZSKÖNYV

FAJTA NEVE:

SÚLYA:

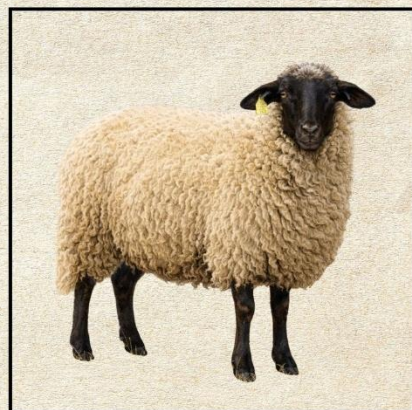
HASZNOSÍTÁSA:

FAJTA KIALAKULÁSA, EREDETE:

.....

.....

.....

FAJTA TÖRZSKÖNYV

FAJTA NEVE:

SÚLYA:

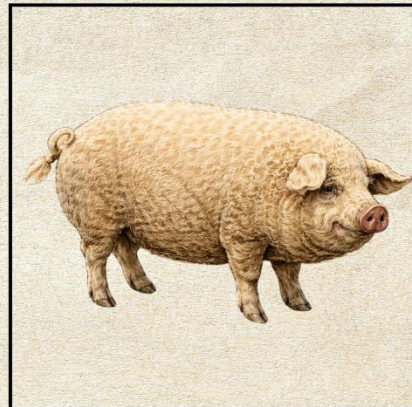
HASZNOSÍTÁSA:

FAJTA KIALAKULÁSA, EREDETE:

.....

.....

.....

FAJTA TÖRZSKÖNYV

FAJTA NEVE:

SÚLYA:

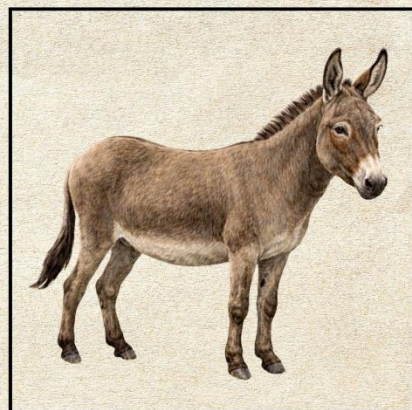
HASZNOSÍTÁSA:

FAJTA KIALAKULÁSA, EREDETE:

.....

.....

.....

7. feladat

JÓSZÁG NEVEK KERESZTREJTVÉNYE

Az állattartásban nem véletlenül nevezik különböző neveken az állatok hím-, nőstény- és fiatal egyedeit. Ezek az elnevezések a hagyományos gazdálkodás és a magyar nyelv értékes részei. Olvassátok el figyelmesen a meghatározásokat, majd írástok be a megfelelő állatmegnevezéseket a keresztrejtvény vízszintes soraiba! Ha helyesen dolgoztok, a kiemelt függőleges oszlopban egy fontos tanulságot rejtő fő megfejtést kaptok.

1. Hím kecske
2. Fiatal, nőivarú szarvasmarha, amely még nem ellett utódot
3. Hímivarú lúd
4. Sertés utódja
5. Kutya utódja
6. Hím sertés
7. Ivartalanított hím sertés
8. Nőivarú sertés
9. Házi tyúk hímivarú egyede
10. Nőivarú ló
11. Fiatal nőivarú házi tyúk, amely még most kezd tojni
- 12. „V”**
13. Szarvasmarha nőivarú egyede
14. Ló utódja
15. Kakas párja, baromfiféle nőivarú, tojást rakó egyede
16. Nőivarú kutya
17. Növendék disznó
18. Juh utódja
19. Hím kacsa
20. Ivartalanított hím szarvasmarha
21. Fiatal, nőivarú szarvasmarha, amely még nem ellett utódot (másik megnevezés)
22. Szarvasmarha utódja
- 23. „I”**
24. Vágásra tartott sertés
25. Hím ló
26. Fiatal, még nem ellett, nőivarú juh
27. Hím bárány

Minden helyes vízszintes megfejtésre 1 pontot, a helyes függőleges megfejtésre 5 pontot kaphattok. Utóbbi csak akkor jár, ha minden vízszintes sor helyesen került kitöltésre. Ebben a feladatban összesen 30 pontot gyűjthettek.

1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							
16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							
22.							
23.							
24.							
25.							
26.							
27.							

8. feladat

LEGELŐ KERESŐ

A különböző állatfajok nem egyformán legelnek, rágnak és taposnak, másképp eszik a növényeket, eltérő a testtömegük és különböző módon hatnak a talajra, a növényzetre. Ezért nem mindegy, hogy egy adott területet milyen állatfajjal legeltetünk. Vizsgáljátok meg az állatokat és az élőhelyeket, majd párosítsátok a legelő állatokat azzal az élőhely típussal, ahol legeltetésük szerintetek a legkedvezőbb a természet számára! Írjátok a legelő típusának számát az állatfajok képei mellé!

SORSZÁM	LEGELŐ TÍPUSA
1.)	Szikes tavak partja, szik kopárok, vakszikek
2.)	Üde és félszáraz gyepek, löszgyepek, nagy kiterjedésű pusztai rétek, folyó menti kaszálórétek
3.)	Mocsárrétek, sásos–gyékényes vizes területek, nádas szegélyek, időszakosan elöntött laposok
4.)	Ligeterdők alja, tölgyesek, erdőszegélyek, gyümölcsös-legelők
5.)	Sekély vízállások, kubikgödrök környéke, csatornapartok, holtágak széle, halastavak gyepes partjai
6.)	Cserjésedő gyepek, felhagyott területek, erdőszegélyek

Plusz pontért meg is indokolhatjátok, hogy miért az adott állatfaj legelése a legjobb a különböző élőhelyek számára.

SORSZÁM	INDOKLÁS
1.)	
2.)	
3.)	
4.)	
5.)	
6.)	

Minden helyesen eltalált legelő-állat párosítás 1-1 pontot ér. Minden helyes indoklás 2-2 pontot ér. Összesen 18 pontot szerezhettek.

9. feladat

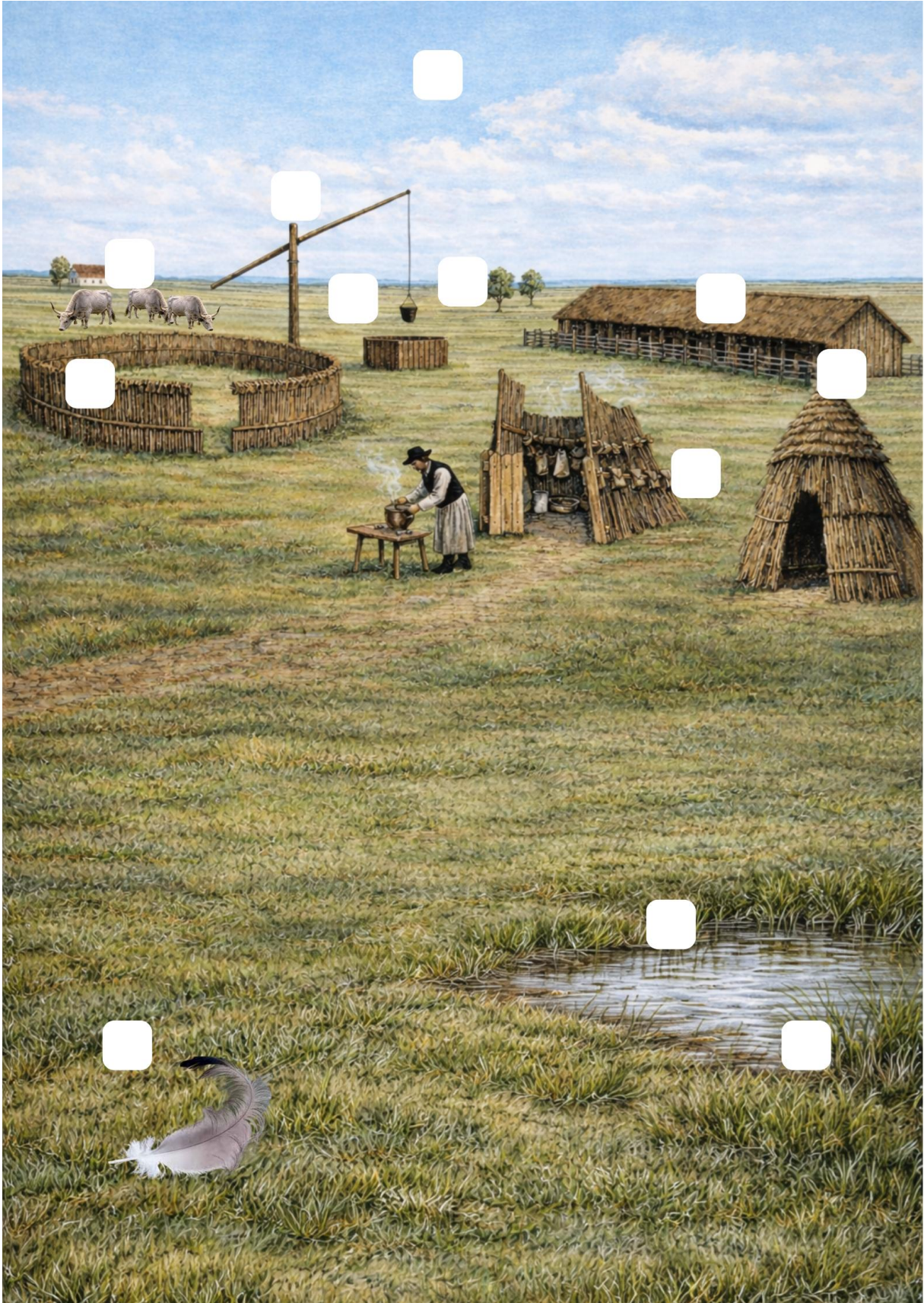
A PUSZTA MADÁRVILÁGA

A puszta madárvilágát senki sem ismerte úgy, mint a pásztorok. Ők nemcsak népies neveken emlegették a madarakat, hanem pontosan tudták, hogy élnek, hogyan táplálkoznak és miként viselkednek a mindennapokban. Olvassátok el a pásztorok megfigyeléseit, és döntsétek el, melyik madárról van szó! Írjátok a táblázatba a madarak neveit! A madarak képeinek sorszámait pedig írjátok be a hozzájuk tartozó pusztai élőhelyek megfelelő négyzeteibe! Van, ahol több lehetőséget is elfogadunk!

Ebben a feladatban 12 pont jár a helyesen megnevezett madár nevekre, 12 pont a pusztai tájképen való elhelyezésükre, összesen 24 pont gyűjthető.

1.	„A vadpóka messzire kerüli az embert, a nyílt pusztán komótosan szeret lépdelni, de közben mindig éberén figyel a veszélyre. Nehezen kap szárnyra, de ha szárnyra kapott, akkor jól és tartósan röpül.”
	Madárfaj hivatalos neve:
2.	„A szélkiálltók az őszi-tavaszi tocsogók környékén szurkálják görbe csőrükkel a sarat meg a vizet, ha bármi fereg belé akad, az utána nem menekül.”
	Madárfaj hivatalos neve:
3.	„A fostos bugybóka idén is a nagy nyárfa odvába költött. Fiókáit nem érdemes abajgatni, mert megtisztelik a kíváncsit némi fehér áldással, s még napokig emlegeti az emberfia, ha netán a szemín eltalálják.”
	Madárfaj hivatalos neve:
4.	„A seregi csapat nagy lármával érkezik, s ahogy a nap lebukik, fekete felhőként kavarog a mezők felett. Nappal megül a jószágok hátán, vagy a trágyában turkál, fíregk után kutatva.”
	Madárfaj hivatalos neve:
5.	„A piros lábú gilice idén is a kút ágasra akart vón fészkelni, de a gallyak mindig lehullottak, végül csak éccakázóra állt meg a tetejin.”
	Madárfaj hivatalos neve:
6.	„A szélbakmadár napestig a fejem felett szítál, mintha dróton húznák. Ha pockot sejt a fű közt, egy pillanatra megáll a levegőben, aztán villámként csap le az égből, s mire pislognék, már markában a zsákmány.”
	Madárfaj hivatalos neve:
7.	„A kék csóka előszeretettel megül a szárnyék tetején, onnan lesi a gyíkot meg a szöcskét. Nem kapkodja el a dolgot: kivárja a jó pillanatot, aztán egy suhintással már csőrében a falat.”
	Madárfaj hivatalos neve:
8.	„A szántó pityerke már Zsuzsanna napkor megszólal, s ahogy felszáll az ég alá, dalával hirdeti, hogy fordul a tél, közeleg a tavasz. Gyakran látom megülni, és danolni a pásztor kunyhó tetején.”
	Madárfaj hivatalos neve:
9.	„Ez a czímeres madár ősszel nagy rendben vonul át a puszta felett, hangja betölti az eget, s mikor megpihen a tocsogók szélén, messziről tudni, hogy fordul az esztendő. Elhullott tollát a csikós nagy becsben tartja: kalapjába tűzi, mert nemcsak dísz az, hanem a puszta emlékezete.”
	Madárfaj hivatalos neve:
10.	„A bagolyfejű lile éjszaka jár-kei a pusztán, nappal meg lapulva kotlik a vasaló töviben. Úgy beleolvad a szikes földbe, hogy a pásztor is csak akkor veszi észre, mikor már megszólal.”
	Madárfaj hivatalos neve:
11.	„A babács a tocsogók szélén jár-kei, sírós hangján messziről jelzi, ha idegen közeleg, s a pásztor már tudja belőle: nem szereti ez a madár, ha bolygatják a határt.”
	Madárfaj hivatalos neve:
12.	„Amikor a jószág megpihen, s a nap lebukik a hodály mögött, a halálmadár előbújik a padlás alól. Éles vijjogása figyelmezteti a pászort: innentől az éjszaka vigyáz a nyájra.”
	Madárfaj hivatalos neve:

10.feladat

INTERJÚ EGY PÁSZTORRAL

A pusztán élő és dolgozó pásztorok évszázadok óta őrzik a természet, az állatok és a régi idők életének tudását. Feladatotok, hogy felkutassatok egy pásztorkodással, jószágtartással foglalkozó személyt, és interjút készítsetek vele, hogy bepillantást nyerjete a pásztorélet mindennapjaiba. Az interjú terjedelme legfeljebb egy oldal legyen, de törekedjete arra, hogy minél több érdekesség, személyes történet és különleges tudás derüljön ki belőle a pásztorok világáról.

Ebben a feladatban összesen 20 pont gyűjthető.